

...Trendfiles

Trends en ontwikkelingen in de installatiebranche

Arbo-cijfers over de technische installatiebranche 2025

*op basis van parameters uit de NEA
-update met NEA jaargang 2023*

KBA **Nijmegen**

Pieter Alders
Timo Verhaegh

Nijmegen, 21-11-2025

Projectnummer: K2025.005

© 2025 KBA Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van KBA Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Ongevallen	5
3	Ziekteverzuim	7
4	Ziekten en aandoeningen onder werknemers	11
5	Veiligheid en fysieke belasting op het werk	13
	Bijlagen	16

1 Inleiding

In opdracht van Arbotechniek/Wij Techniek heeft KBA Nijmegen in 2023 en 2024 twee rapportages opgesteld met een verzameling aan arbo-cijfers over de technische installatiebranche (TI). Dit betreffen indicatoren op het gebied van verzuim, ongevallen op het werk, gevaren op het werk, de prevalentie van beroepsziekten, fysieke belasting in het werk, de opstelling van een risico-inventarisatie- & evaluatie (RI&E) door de werkgevers, en de aanstelling van een preventiemedewerker door de werkgevers.

De hiervoor gebruikte data is afkomstig uit de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA), een jaarlijks steekproefonderzoek onder *werknemers*, en de Werkgevers Enquête Arbeid (WEA), een tweejaarlijks steekproefonderzoek onder *werkgevers*, beiden uitgevoerd door TNO en het CBS.¹ De onderzoekers van KBA Nijmegen hebben deze secundaire data in de microdata-omgeving van het CBS gekoppeld en bewerkt, teneinde hier de branche-specifieke uitkomsten voor de TI uit te destilleren, gebaseerd op de selectie van respondenten die op het moment van bevraging werkzaam waren bij bedrijven met SBI-codes die tot de TI gerekend worden.

In voorliggende rapportage zijn de arbo-cijfers over de TI geüpdatet nadat de *NEA-jaargang van 2023* in de CBS-microdata-omgeving beschikbaar is gesteld (zie onderstaande inzet voor een toelichting op de NEA). Voor wat betreft de WEA-data is er op moment van schrijven nog geen nieuwe jaargang beschikbaar. Voor de laatste WEA-cijfers wordt daarom verwezen naar de rapportage van vorig jaar: *Arbo-cijfers over de technische installatiebranche 2024*, te vinden op Trendfiles: <https://trendfiles.wij-techniek.nl/publicaties/>

Om eventuele trendontwikkelingen te ontdekken zijn de uitkomsten van de geselecteerde enquêtevragen vanaf 2014 gepresenteerd. Bij een deel van de tabellen zijn de jaren in tweetallen geclusterd (samengevoegd) om het aantal 'waarnemingen' over de TI te vergroten.² Hierdoor wordt de invloed van steekproeftoeval kleiner en kan beter getoetst worden of lange termijn ontwikkelingen statistisch significant zijn. De significantie-berekening gebeurt met een t-toets voor onafhankelijke steekproeven (tweezijdige toetsing, significant bij $p < 0,05$). Hierbij worden altijd twee groepen of (cluster van) jaargangen met elkaar vergeleken. Met een sterretje '*' is aangegeven welke verschillen statistisch significant zijn.³

In bijlagen 1 en 2 staan de SBI-codes die binnen deze TI-afbakening vallen en de onderliggende toewijzing van deze SBI-codes aan de vier subbranches 'Elektrotechnische bouwinstallatie', 'Loodgieters- en fitterswerk; installatie van sanitair', 'Installatie van verwarming en luchtbehandeling' en 'Overige bouwinstallatie'.⁴ Bij een deel van de thema's wordt onderscheid naar deze vier TI-subbranches gemaakt. Bij de belangrijkste tabellen wordt ook het gemiddelde van de totale technieksector gepresenteerd, zodat de TI daarmee vergeleken kan worden.

¹ Zie voor meer informatie: <https://monitorarbeid.tno.nl/onderzoeken/>

² De combinaties van jaargangen is één jaar opgeschoven ten opzichte van de rapportage uit 2024.

³ Alle percentages in dit rapport betreffen gewogen percentages. Hierdoor kan het zijn dat de totale N bij routing-vragen soms niet overeenkomt met wat men zou verwachten op basis van de percentages bij de voorliggende vraag.

⁴ Bij de toewijzing naar subbranche is bij SBI-codes 432 en 4322 ook naar het beroep van de werknemer gekeken (ISCO-08) (zie Bijlage 2).

Toelichting op de NEA

Het doel van de NEA is het in kaart brengen van informatie op het gebied van arbeidsomstandigheden, arbeidsongevallen, arbeidsinhoud, arbeidsverhoudingen en arbeidsvoorwaarden van werknemers. Hierbij wordt een landelijke personensteekproef getrokken volgens een gestratificeerd steekproefontwerp, waarbij gekeken wordt naar representativiteit naar bedrijfsgrootte en bedrijfstak. In een aantal bedrijfstakken is de steekproef verhoogd om voldoende respons voor betrouwbare analyses te realiseren. De uitkomsten zijn vervolgens doormiddel van weging gecorrigeerd voor over- en ondervertegenwoordiging in de responsgroep ten opzichte van de populatie.

De NEA wordt sinds 2005 jaarlijks uitgevoerd, maar de onderzoeksopzet is in 2014 veranderd. Zo is de bruto steekproefomvang fors verhoogd van 80.000 naar ruim 140.000 werknemers (vanaf 2018 is de steekproef verder verhoogd naar ruim 170.000 werknemers) en de doelpopulatie bestaat sindsdien uit werknemers van 15 tot 75 jaar, in plaats van werknemers van 15 tot 65 jaar. Daarnaast is vanaf 2014 hoofdzakelijk ingezet op web-enquêtering (CAWI), in plaats van schriftelijke enquêtering (PAPI) en zijn er meerdere vragenmodules aangepast. Door deze wijzigingen is de data van vóór 2014 niet goed bruikbaar voor longitudinaal vergelijkend onderzoek.

2 Ongevallen

Tabel 1 – Arbeidsongevallen en -verzuim onder TI- en techniekwerknemers, tweejaarlijkse vergelijking

	2014/15	2016/17	2018/19	2020/21	2022/23
Technische installatiebranche					
Afgelopen jaar slachtoffer van een arbeidsongeval (% ja)	4,4%*	2,7%	4,0%	2,5%	3,0%
Totale N (=100%)	1.460	1.538	1.920	1.681	1.999
<i>Indien slachtoffer arbeidsongeval:</i>					
Verzuim bij meest recente arbeidsongeval (% ja)	49,2%	48,8%	54,1%	64,6%	56,7%
Totale n (subgroep) (=100%)	54	36	77	41	53
Technieksector totaal					
Afgelopen jaar slachtoffer van een arbeidsongeval (% ja)	3,9%*	3,6%*	3,8%*	3,1%	3,2%
Totale N (=100%)	23.484	23.587	29.481	25.239	28.631
<i>Indien slachtoffer arbeidsongeval:</i>					
Verzuim bij meest recente arbeidsongeval (% ja)	55,5%	58,6%	55,7%*	57,4%	60,0%
Totale n (subgroep) (=100%)	802	754	1.022	668	817

Bron: Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden, CBS. Bewerking door KBA Nijmegen.

* Verschil met 2022/23 is significant.

Tabel 2 – Arbeidsongevallen en hieraan gerelateerd verzuim onder TI-werknemers, naar subbranche

	Elektrotechnische bouwinstallatie	Loodgieters- en fitterswerk (sanitair)	Installatie van verwarming en luchtbehandeling	Overige bouwinstallatie	Totaal (2014 t/m 2023)
Afgelopen jaar slachtoffer arbeidsongeval	2,6%	5,2%*#	4,1%*	3,0%	3,3%
Totale N (=100%)	4.642	1.220	1.490	1.202	8.554
<i>Indien slachtoffer arbeidsongeval:</i>					
Verzuim bij meest recente arbeidsongeval	51,2%	57,1%	61,2%	51,3%	54,8%
Totale n (subgroep) (=100%)	117	54	55	35	261

Bron: Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden, CBS. Bewerking door KBA Nijmegen.

* Verschil met 'Elektrotechnische bouwinstallatie' is significant.

Verschil met 'Overige Bouwinstallatie' is significant.

Tabel 3 – Letselsoort meest recente arbeidsongeval (laatste jaar)

	Totaal*
Open wond	32,2%
Verstuiking/verrekking van spieren	29,8%
Botbreuken/gewrichtproblemen	8,2%
Psychische schade	7,7%
Overig	22,1%
Totale N (=100%)	253

Bron: Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden, CBS. Bewerking door KBA Nijmegen.

* Totaal TI-werknemers die slachtoffer zijn geworden van arbeidsongeval, uit tabel 7 & 8 (meetjaren 2014 t/m 2023).

Tabel 4 – Belangrijkste oorzaak van meest recente arbeidsongeval (laatste jaar)

	Totaal*
Ergens aan gesneden/gestoten	22,5%
Door een voorwerp geraakt/beknelling	17,8%
Uitglijden/struikelen	14,0%
Vallen van hoogte	10,3%
Fysieke overbelasting	8,1%
Contact met gevaarlijke stoffen, temperaturen of lawaai	4,3%
Psychische overbelasting	3,8%
Andere oorzaak	19,2%
Totale N (=100%)	251

Bron: Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden, CBS. Bewerking door KBA Nijmegen.

** Totaal TI-werknemers die slachtoffer zijn geworden van arbeidsongeval, uit tabel 1& 2 (meetjaren 2014 t/m 2023).*

3 Ziekteverzuim

Tabel 5 – Verzuim onder TI- en Techniek-werknemers, volgens de werknemers zelf, tweejaarlijks

	2014/15	2016/17	2018/19	2020/21	2022/23
Technische installatiebranche					
Verzuimd in afgelopen jaar (% ja)	46,7%*	44,5%*	47,6%*	45,1%*	53,0%
Totale N (=100%)	1.464	1.550	1.950	1.696	2.018
Individueel ziekteverzuimpercentage ⁵	4,22	4,24	4,65	4,58	5,14
Totale N (=100%)	1.446	1.537	1.911	1.639	1.933
Gemiddeld aantal verzuimdagen afgelopen jaar	8,73	8,77	9,40	9,36	10,45
Totale N (=100%)	1.448	1.540	1.912	1.641	1.933
Laatste verzuim arbeidsgerelateerd ⁶	24,2%*	21,7%	23,0%*	21,1%	19,7%
Totale N (=100%)	1.436	1.515	1.936	1.668	1.908
Technieksector totaal					
Verzuimd in afgelopen jaar (% ja)	43,5%*	43,8%*	46,7%*	42,7%*	52,4%
Totale N (=100%)	23.589	23.722	29.897	25.540	29.000
Individueel ziekteverzuimpercentage	3,97*	3,88*	4,48*	4,53	4,75
Totale N (=100%)	23.305	23.388	29.177	24.758	27.707
Gemiddeld aantal verzuimdagen afgelopen jaar	7,71*	7,65*	8,68*	8,82	9,21
Totale N (=100%)	23.353	23.476	29.236	24.805	27.710
Laatste verzuim arbeidsgerelateerd ³	20,1%*	20,1%*	21,1%*	19,1%*	16,4%
Totale N (=100%)	23.170	23.315	26.619	25.231	27.443

Bron: Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden, CBS. Bewerking door KBA Nijmegen.

* Verschil met 2022/23 is significant.

Tabel 6 – Verzuim onder TI-werknemers, volgens de werknemers zelf, naar subbranche

	Elektrotechnische bouwinstallatie	Loodgieters- en fitterswerk (sanitair)	Installatie van verwarming en luchtbehandeling	Overige bouwinstallatie	Totaal 2014 t/m 2023
Verzuimd in afgelopen jaar (% ja)	47,4%*	46,5%*	47,5%	50,6%	47,9%
Totale N (=100%)	4.674	1.241	1.504	1.215	8.634
Individueel ziekteverzuimpercentage	4,37	4,80	4,87	5,12	4,62
Totale N (=100%)	4.578	1.204	1.459	1.181	8.422
Gemiddeld aantal verzuimdagen afgelopen jaar	8,84*	9,89	9,95	10,73	9,45
Totale N (=100%)	4.579	1.207	1.461	1.183	8.430

Bron: Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden, CBS. Bewerking door KBA Nijmegen.

* Verschilt significant van 'Overige bouwinstallatie' (referentiecategorie).

⁵ Het ziekteverzuimpercentage is het totale aantal ziekte-dagen van een werknemer, in procenten van het totaal aantal beschikbare werkdagen van diezelfde werknemer in het afgelopen jaar (deeltijd-gecorrigeerd).

⁶ Klachten die deels of hoofdzakelijk het gevolg van het werk zijn, eventueel langer dan een jaar geleden, afgezet tegen de totale groep werknemers in de TI dan wel de technieksector.

Tabel 7 – Klachten onder TI-werknemers bij laatste verzuim (eventueel langer dan jaar geleden)

	Totaal*
Griep of verkoudheid	38,7%
Rugklachten	7,2%
Klachten heup, benen, knieën, voeten	5,7%
Psychische klachten, overspannenheid, burn-out	4,9%
Klachten buik, maag of darmen	4,8%
Klachten nek, schouders, armen, polsen, handen	4,7%
Hoofdpijn	2,9%
Klachten luchtwegen	1,8%
Klachten hart- en vaatstelsel	1,8%
Vermoeidheid of concentratieproblemen	1,3%
Klachten oren of ogen	0,9%
Overige klachten	8,9%
Niet van toepassing, nog nooit verzuimd	16,4%
Totale N (=100%)	8.555

Bron: Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden, CBS. Bewerking door KBA Nijmegen.

* Totaal over de meetjaren 2014 t/m 2023, één antwoord mogelijk.

Tabel 8 – (Verzuim)klachten wel of niet gerelateerd aan het werk, TI-werknemers, tweejaarlijks

	2014/15	2016/17	2018/19	2020/21	2022/23
Heeft u de indruk dat deze klachten het gevolg waren van het werk dat u deed?					
- Ja, hoofdzakelijk gevolg van mijn werk	12,6%	10,7%	11,8%	11,8%	8,9%
- Ja, voor een deel gevolg van mijn werk	16,3%	15,7%	15,9%	14,7%	13,0%
- Nee, geen gevolg van mijn werk	66,9%	66,4%	65,9%	65,2%	71,7%
- Weet niet	4,2%	7,2%	6,4%	8,4%	6,3%
Totale N (=100%)	1.207	1.243	1.613	1.333	1.720

Bron: Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden, CBS. Bewerking door KBA Nijmegen.

Geen significantie over de jaargangen berekend.

Tabel 9 – (Verzuim)klachten wel of niet gerelateerd aan het werk, TI-werknemers, naar subbranche

	Elektrotechnische bouwinstallatie	Loodgieters- en fitterswerk (sanitair)	Installatie van verwarming en luchtbehandeling	Overige bouwinstallatie	Totaal 2014 t/m 2023
Heeft u de indruk dat deze klachten het gevolg waren van het werk dat u deed?					
- Ja, hoofdzakelijk gevolg van mijn werk	9,6%	14,8%	12,1%	11,3%	11,4%
- Ja, voor een deel gevolg van mijn werk	14,5%	16,8%	15,2%	14,4%	15,2%
- Nee, geen gevolg van mijn werk	68,6%	63,4%	66,5%	68,2%	66,5%
- Weet niet	7,3%	5,0%	6,2%	6,1%	6,8%
Totale N (=100%)	3.918	996	1.244	1.031	7.089

Bron: Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden, CBS. Bewerking door KBA Nijmegen.

Geen significantie over de subbranches berekend.

Tabel 10 – Belangrijkste werkgerelateerde redenen die (deels) leidde tot ontstaan van klachten bij TI-werknemers

	Totaal*
Te hoge werkdruk	25,9%
Lichamelijk te zwaar werk	22,0%
Besmetting op het werk	8,3%
Arbeidsongeval of ongeluk	6,9%
Lang dezelfde bewegingen doen	5,2%
Lang achter de computer werken	4,8%
Emotioneel te zwaar werk	4,4%
Slechte fysieke werkomstandigheden (bijv. klimaat, geluid, stoffen)	2,8%
Iets anders in het werk	19,8%
Totale N (=100%)	356

Bron: Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden, CBS. Bewerking door KBA Nijmegen.

* Meetjaar 2022 & 2023. De antwoordcategorieën zijn gewijzigd ten opzichte van eerdere jaargangen, de eerdere jaargangen zijn hierdoor niet in de tabel meegenomen.

Tabel 11 – Verzuimcontrole onder verzuimende TI- en Techniek-werknemers, per jaar

	2014	2016	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Technische installatiebranche								
Verzuimcontrole door werkgever, arbodienst of andere organisatie, bij laatste verzuim (% ja)*	31,9%*	31,9%*	29,3%*	27,7%*	27,1%	31,1%*	24,9%	22,4%
Totale N (=100%)	527	615	830	781	697	644	445	397
Technieksector totaal								
Verzuimcontrole door werkgever, arbodienst of andere organisatie, bij laatste verzuim (% ja)*	32,2%*	31,4%*	28,1%*	28,2%*	29,1%*	30,3%*	26,2%	25,8%
Totale N (=100%)	9.241	9.780	12.851	11.063	10.607	9.116	6.121	5.947

Bron: Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden, CBS. Bewerking door KBA Nijmegen.

* Verschilt significant van 2023.

Tabel 12 – Verzuimcontrole onder verzuimende TI-werknemers, naar subbranche

	Elektrotechnische bouwinstallatie	Loodgieters- en fitterswerk (sanitair)	Installatie van verwarming en luchtbehandeling	Overige bouwinstallatie	Totaal 2014 t/m 2023
Verzuimcontrole door werkgever, arbodienst of andere organisatie bij laatste verzuim (% ja)	27,1%	29,5%	30,8%*	31,0%*	29,1%
Totale N (=100%)	2.674	689	849	703	4.519

Bron: Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden, CBS. Bewerking door KBA Nijmegen.

* 'Installatie van verwarming en luchtbehandeling' en 'Overige bouwinstallatie' verschillen significant van 'Elektrotechnische bouwinstallatie'.

Tabel 13 – Verzuimcontrole onder verzuimende TI- en Techniek-werknemers, naar bedrijfsgrootte*

	49 of minder medewerkers	Meer dan 49 medewerkers	Totaal 2014 t/m 2023
Technische installatiebranche			
Verzuimcontrole door werkgever, arbodienst of andere organisatie, bij laatste verzuim (% ja)	27,3%	29,4%	28,6%
<i>Totale N (=100%)</i>	<i>1.833</i>	<i>3.094</i>	<i>4.927</i>
Technieksector totaal			
Verzuimcontrole door werkgever, arbodienst of andere organisatie, bij laatste verzuim (% ja)	25,8%	30,7%*	29,0%
<i>Totale N (=100%)</i>	<i>24.406</i>	<i>50.076</i>	<i>74.482</i>

Bron: Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden, CBS. Bewerking door KBA Nijmegen (onderscheid tussen '25 of minder medewerkers' en 'Meer dan 25 medewerkers' is niet mogelijk).

* In de totale technieksector is het percentage bij 'Meer dan 49 medewerkers' significant hoger dan bij '49 of minder medewerkers'.

Tabel 14 – Psychosociale belasting bij het werk, onder TI- en Techniek-werknemers, tweejaarlijkse ontwikkeling

NEA - Werknemers	2014/15	2016/17	2018/19	2020/21	2022/23
Technische installatiebranche					
Sprake van werkdruk (schaal) ¹					
- Nooit of soms	60,7%*	63,4%*	62,1%*	67,3%	69,6%
- Vaak of altijd	39,3%*	36,6%*	37,9%*	32,7%	30,4%
<i>Totale N (=100%)</i>	<i>1.456</i>	<i>1.544</i>	<i>1.948</i>	<i>1.684</i>	<i>2.021</i>
Werk is emotioneel zwaar (schaal) ²					
- Nooit of soms	93,6%	94,7%	93,9%	93,4%	94,1%
- Vaak of altijd	6,4%	5,3%	6,1%	6,6%	5,9%
<i>Totale N (=100%)</i>	<i>1.462</i>	<i>1.547</i>	<i>1.947</i>	<i>1.683</i>	<i>985</i>
Technieksector totaal					
Sprake van werkdruk (schaal) ¹					
- Nooit of soms	65,1%*	65,2%*	65,8%*	67,9%*	71,0%
- Vaak of altijd	34,9%*	34,8%*	34,2%*	32,1%*	29,0%
<i>Totale N (=100%)</i>	<i>23.506</i>	<i>23.635</i>	<i>29.869</i>	<i>25.368</i>	<i>29.009</i>
Werk is emotioneel zwaar (schaal) ²					
- Nooit of soms	93,9%*	94,4%*	93,3%*	93,3%*	95,2%
- Vaak of altijd	6,1%*	5,6%*	6,7%*	6,7%*	4,8%
<i>Totale N (=100%)</i>	<i>23.529</i>	<i>23.692</i>	<i>29.874</i>	<i>25.373</i>	<i>14.328</i>

Bron: Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden, CBS. Bewerking door KBA Nijmegen.

1 CBS-schaal o.b.v. 3 items: 'Moet u erg snel werken?', 'Moet u heel veel werk doen?' & 'Moet u extra hard werken?'.

2 CBS-schaal o.b.v. 3 items: 'Brenkt uw werk u in emotioneel moeilijke situaties?', 'Is uw werk emotioneel veeleisend?' & 'Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk?'.

* Verschilt significant met 2022/23.

4 Ziekten en aandoeningen onder werknemers

Tabel 15 – Langdurige ziekte, aandoening of handicap onder TI-werknemers, per jaar

	2015	2017	2019	2021	2022	2023
Problemen met rug en nek (ook artritis, reuma, RSI)	11,6%	11,5%	11,3%	9,6%	13,1%	9,3%
Problemen met benen of voeten (ook artritis, reuma)	6,8%	8,2%	7,8%	5,5%	7,6%	7,1%
Problemen met armen of handen (artritis, reuma, RSI)	4,9%	5,8%	6,8%	6,4%	5,0%	6,3%
Migraine of ernstige hoofdpijn	4,6%	4,4%	4,5%	3,2%	4,6%	5,3%
Hart- of vaatziekten	2,5%	3,1%	3,8%	4,9%	5,7%	4,6%
Astma, bronchitis, emfyseem	4,3%	5,3%	4,4%	4,7%	6,2%	4,3%
Maag- of darmstoornissen	3,8%	2,2%	3,4%	3,5%	5,8%	3,8%
Gehoörproblemen	2,9%	4,8%	4,7%	2,9%	5,0%	3,6%
Psychische klachten/aandoeningen	2,7%	2,8%	3,8%	2,3%	4,4%	3,5%
Problemen met zien	2,5%	3,9%	2,5%	2,3%	5,0%	2,5%
Suikerziekte	2,5%	2,8%	2,2%	2,6%	2,3%	2,3%
Andere ziekte, aandoening of handicap	7,3%	8,6%	8,6%	8,8%	7,6%	8,1%
Nee, geen ziekte, aandoening of handicap	61,4%	62,3%	60,0%	65,6%	58,6%	62,3%
Totale N voor alle items (=100%)	797	771	933	800	501	518

Bron: Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden, CBS. Bewerking door KBA Nijmegen. Meerdere antwoorden mogelijk.

Geen significantie over de jaargangen berekend.

Tabel 16 – Wisselwerking tussen ziekte/aandoening/handicap en het werk onder TI-werknemers

	2015	2017	2019	2021	2022	2023
Door ziekte, aandoening of handicap belemmerd in de werkuitvoering:						
- Niet belemmerd	48,4%	44,0%	44,5%	48,8%	41,2%	46,3%
- Licht belemmerd	41,4%	45,1%	44,7%	39,6%	50,2%	43,2%
- Sterk belemmerd	10,2%	10,9%	10,8%	11,7%	8,6%	10,6%
Totale N (=100%)	317	297	381	294	210	204

Ziekte, aandoening of handicap gevolg van het werk

- Hoofdzakelijk gevolg van werk	13,4%	14,6%	12,2%	8,9%	9,4%	10,1%
- Voor een deel gevolg van werk	19,7%	19,7%	21,8%	20,2%	23,2%	17,5%
- Geen gevolg van werk	57,4%	56,8%	54,5%	61,0%	57,5%	66,2%
- Weet niet	9,5%	8,8%	11,5%	9,8%	9,9%	6,1%
Totale N (=100%)	317	297	380	295	211	204

Bron: Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden, CBS. Bewerking door KBA Nijmegen.

Geen significantie over de jaargangen berekend.

Tabel 17 – Beroepsziekten onder TI- en Techniek-werknemers, volgens werknemers zelf*

	Technische installatiebranche	Technieksector totaal
Sprake van één of meer beroepsziekten:		
- Lage rug-aandoening	11,8%	9,8%
- Gehoorproblemen	8,3%	6,8%
- RSI (nek, schouder, arm, pols, hand)	7,0%	7,8%
- Overspannenheid/burn-out	6,4%	5,8%
- Knie-artrose	4,0%	2,6%
- Depressie	2,3%	2,4%
- Heup-artrose	1,1%	1,1%
- Astma	0,8%	0,9%
- COPD ('Chronic obstructive pulmonary disease')	0,8%	0,6%
- Posttraumatische stress stoornis (PTSS)	0,6%	0,5%
- Contacteczeem	0,5%	0,6%
- Beroepsgebonden infectieziekte	0,3%	0,2%
- Andere beroepsziekte	2,1%	2,1%
- Ten minste één beroepsziekte	27,8%	25,6%
Totale N voor alle items (=100%)	4.109	65.512

Bron: Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden, CBS. Bewerking door KBA Nijmegen.

* Totaal over de meetjaren 2014, 2016, 2018, 2020, 2022 & 2023, inclusief werknemers zonder beroepsziekte(n). Gebaseerd op het item: "Heeft u één of meer van de volgende beroepsziekten?". De categorieën zijn dus niet 1-op-1 vergelijkbaar met de items over langdurige ziekten in tabel 15. Aantallen per jaar te laag voor vergelijking jaar-op-jaar. ⁷

⁷ De totale N per item is groot genoeg is voor een jaar-op-jaar vergelijking, maar het aantal werknemers per jaar dat aangeeft aan de genoemde beroepsziekte te leiden is in enkele gevallen lager dan 10 en het CBS geeft deze cijfers niet vrij.

5 Veiligheid en fysieke belasting op het werk

Tabel 18 – Gevaren bij het werk onder TI- en techniekwerknemers, per jaar (meerdere antwoorden mogelijk)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Technische installatiebranche						
Belangrijkste gevaren in het werk:						
- Vallen van hoogte	36,6%	35,6%	32,4%	31,9%	33,4%	31,7%
- Struikelen, uitglijden	35,6%	36,1%	35,6%	32,0%	33,2%	32,1%
- Bekneld raken	17,7%	17,9%	16,3%	17,0%	14,4%	15,2%
- Snijden, steken	24,8%	25,7%	23,1%	20,4%	22,2%	21,4%
- Botsen, aanrijdingen	12,3%	13,0%	9,3%	12,1%	8,7%	9,6%
- Ongeluk met gevaarlijke stoffen	12,1%	13,8%	10,3%	9,1%	11,0%	10,2%
- Confrontatie met geweld	2,6%	2,8%	1,7%	1,6%	2,7%	2,2%
- Verbranden	13,8%	16,6%	12,0%	11,8%	12,4%	11,8%
- Verstikking	8,1%	9,1%	6,2%	5,7%	6,1%	5,6%
- Een ander gevaar	13,8%	15,0%	13,8%	12,6%	14,3%	13,4%
- Niet van toepassing: geen gevaarlijk werk	52,2%	49,9%	53,5%	55,0%	55,7%	53,8%
<i>Totale N voor alle items (=100%)</i>	<i>999</i>	<i>944</i>	<i>865</i>	<i>809</i>	<i>1.018</i>	<i>991</i>
Technieksector totaal						
Belangrijkste gevaren in het werk:						
- Vallen van hoogte	15,7%	16,4%	14,2%	14,8%	14,1%	13,6%
- Struikelen, uitglijden	24,2%	24,5%	22,2%	22,5%	21,5%	20,8%
- Bekneld raken	13,8%	14,5%	13,0%	12,8%	12,1%	11,3%
- Snijden, steken	15,3%	15,7%	13,8%	13,7%	13,6%	13,1%
- Botsen, aanrijdingen	16,1%	17,1%	14,1%	15,0%	14,5%	13,9%
- Ongeluk met gevaarlijke stoffen	12,0%	12,6%	11,0%	11,0%	10,8%	10,4%
- Confrontatie met geweld	4,1%	4,4%	3,5%	3,8%	3,4%	3,4%
- Verbranden	8,5%	8,9%	7,9%	7,9%	7,6%	6,8%
- Verstikking	4,3%	4,3%	3,8%	3,8%	3,6%	3,0%
- Een ander gevaar	8,6%	8,4%	7,9%	7,8%	8,0%	7,6%
- Niet van toepassing: geen gevaarlijk werk	58,5%	57,6%	62,2%	62,1%	62,3%	63,1%
<i>Totale N voor alle items (=100%)</i>	<i>15.853</i>	<i>13.738</i>	<i>13.531</i>	<i>11.576</i>	<i>14.397</i>	<i>14.216</i>

Bron: Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden, CBS. Bewerking door KBA Nijmegen.

Geen significantie over de jaargangen berekend.

Tabel 19 – Fysieke belasting bij het werk, TI-werknemers, per jaar

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Doet u werk waarbij u veel kracht moet zetten?										
- Ja, regelmatig	29,7%	30,0%	25,3%	32,0%	29,8%	29,9%	27,1%	24,9%	30,8%	27,5%
- Ja, soms	23,4%	21,8%	25,6%	20,5%	21,0%	23,2%	20,3%	22,1%	23,0%	21,8%
- Nee	46,9%	48,2%	49,1%	47,5%	49,2%	46,9%	52,7%	53,0%	46,2%	50,6%
<i>Totale N (=100%)</i>	<i>634</i>	<i>779</i>	<i>753</i>	<i>766</i>	<i>999</i>	<i>938</i>	<i>865</i>	<i>812</i>	<i>1.021</i>	<i>996</i>
Maakt u bij uw werk gebruik van een gereedschap, apparaat of voertuig dat trillingen of schudden veroorzaakt?										
- Ja, regelmatig	23,1%	23,4%	19,1%	26,2%	23,0%	19,9%	21,0%	19,8%	24,0%	21,8%
- Ja, soms	23,5%	19,8%	21,0%	15,5%	20,7%	20,7%	17,7%	18,6%	18,8%	17,5%
- Nee	53,4%	56,8%	59,9%	58,4%	56,2%	59,4%	61,3%	61,6%	57,2%	60,7%
<i>Totale N (=100%)</i>	<i>636</i>	<i>798</i>	<i>762</i>	<i>778</i>	<i>1.001</i>	<i>948</i>	<i>868</i>	<i>811</i>	<i>1.018</i>	<i>993</i>
Doet u werk in een ongemakkelijke werkhouding?										
- Ja, regelmatig	24,1%	22,2%	19,8%	25,7%	23,8%	24,2%	19,6%	17,5%	21,8%	19,5%
- Ja, soms	31,2%	33,4%	31,7%	27,7%	29,5%	30,4%	28,8%	31,1%	31,6%	27,4%
- Nee	44,7%	44,3%	48,5%	46,5%	46,7%	45,4%	51,6%	51,3%	46,6%	53,1%
<i>Totale N (=100%)</i>	<i>636</i>	<i>795</i>	<i>761</i>	<i>776</i>	<i>1.002</i>	<i>946</i>	<i>866</i>	<i>812</i>	<i>1.016</i>	<i>994</i>
Doet u werk waarbij u herhalende bewegingen moet maken?										
- Ja, regelmatig	34,0%	33,6%	32,2%	36,5%	35,7%	32,9%	27,7%	29,4%	32,2%	30,9%
- Ja, soms	27,6%	28,3%	29,7%	25,7%	26,3%	29,2%	26,6%	27,6%	27,1%	26,2%
- Nee	38,4%	38,1%	38,1%	37,9%	38,1%	37,9%	45,7%	43,0%	40,6%	42,9%
<i>Totale N (=100%)</i>	<i>638</i>	<i>793</i>	<i>760</i>	<i>780</i>	<i>997</i>	<i>943</i>	<i>861</i>	<i>812</i>	<i>1.016</i>	<i>992</i>
Is er op uw werkplek zoveel lawaai, dat u hard moet praten om u verstaanbaar te maken?										
- Ja, regelmatig	14,5%	14,8%	11,5%	14,2%	13,3%	14,4%	11,0%	12,9%	14,1%	10,5%
- Ja, soms	31,0%	33,3%	34,9%	31,0%	34,3%	31,9%	30,4%	29,3%	30,6%	33,5%
- Nee	54,5%	51,9%	53,6%	54,8%	52,4%	53,8%	58,6%	57,8%	55,3%	56,0%
<i>Totale N (=100%)</i>	<i>632</i>	<i>792</i>	<i>764</i>	<i>778</i>	<i>1.004</i>	<i>944</i>	<i>870</i>	<i>814</i>	<i>1.022</i>	<i>995</i>

Bron: Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden, CBS. Bewerking door KBA Nijmegen.

Geen significantie over de jaargangen berekend.

Tabel 20 – Veiligheidscultuur op het werk, beoordeeld door TI-werknemers, per jaar

	2015	2017	2019	2021	2022	2023
Op mijn werk houdt men zich aan de regels over veilig en gezond werken						
- (Helemaal) mee eens	75,5%	74,0%	72,6%	76,6%	77,4%	81,9%
- Neutraal	16,7%	18,0%	19,3%	16,9%	18,5%	14,0%
- (Helemaal) mee oneens	7,8%	8,0%	8,1%	6,5%	4,0%	4,2%
Totale N (=100%)	804	772	944	811	510	459
Mijn leidinggevende doet er alles aan om onveilig en ongezond werk te voorkomen						
- (Helemaal) mee eens	70,3%	69,8%	70,9%	75,3%	78,0%	81,3%
- Neutraal	20,2%	20,9%	20,0%	17,5%	16,5%	13,9%
- (Helemaal) mee oneens	9,5%	9,2%	9,0%	7,2%	5,5%	4,8%
Totale N (=100%)	804	772	944	811	510	459
Ik spreek collega's er op aan als ze onveilig en/of ongezond werken						
- (Helemaal) mee eens	86,1%	84,8%	83,5%	83,6%	89,7%	85,2%
- Neutraal	11,4%	12,4%	11,4%	11,9%	8,2%	12,1%
- (Helemaal) mee oneens	2,5%	2,8%	5,1%	4,5%	2,1%	2,7%
Totale N (=100%)	804	773	948	810	500	453
Ik krijg het te horen wanneer ik zelf onveilig en/of ongezond werk						
- (Helemaal) mee eens	77,5%	75,0%	73,0%	75,2%	81,9%	82,2%
- Neutraal	16,3%	16,7%	17,5%	16,5%	12,9%	12,4%
- (Helemaal) mee oneens	6,2%	8,3%	9,5%	8,3%	5,2%	5,3%
Totale N (=100%)	793	767	948	809	480	439

Bron: Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden, CBS. Bewerking door KBA Nijmegen.

Geen significantie over de jaargangen berekend.

Tabel 21 – Aanspreekpunt op het werk omtrent onveilig en ongezond werk, TI-werknemers, per jaar

	2015	2017	2019	2021	2022	2023
Is er op uw werk iemand die u kunt aanspreken over onveilig en ongezond werk?						
- Ja	87,5%	86,7%	86,2%	88,1%	85,0%	88,7%
- Nee	6,8%	6,6%	7,6%	7,3%	6,8%	5,3%
- Weet ik niet	5,7%	6,7%	6,2%	4,6%	8,2%	6,0%
Totale N (=100%)	773	738	949	816	514	472

Bron: Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden, CBS. Bewerking door KBA Nijmegen.

Geen significant verschil over de jaren (berekend op 2-delig 'ja' versus combinatie 'nee' en 'weet niet').

Bijlagen

In bijlagen 1 en 2 staan de SBI-codes die tot de TI gerekend worden, ingedeeld per subbranche. Bij de toewijzing naar subbranche is bij SBI-codes 432 en 4322 (bijlage 2) ook naar het beroep van de werknemer gekeken (volgens de standaard beroepenindeling ISCO-08).

Bijlage 1 – Indeling SBI-codes naar subbranche (exclusief SBI-codes 432 en 4322, zie daarvoor bijlage 2)

Subbranche en SBI-code	SBI-omschrijving
Elektrotechnische bouwinstallatie:	
332 / 33200	Installatie van industriële machines en apparatuur
33221	Installatie van machines voor algemeen gebruik (geen gereedschap)
33223	Installatie van machines voor een specifieke bedrijfstak
3323 / 33230	Installatie van elektronische en optische apparatuur
3324 / 33240	Installatie van elektrische apparatuur
4222 / 42220	Leggen van elektriciteits- en telecommunicatiekabels
4321 / 43210	Elektrotechnische bouwinstallatie
Loodgieters- en fitterswerk; installatie van sanitair:	
43221	Loodgieters- en fitterswerk; installatie van sanitair
Installatie van verwarming en luchtbehandeling:	
3321 / 33210	Installatie van ketels en tanks
43222	Installatie van verwarmings- en luchtbehandelingsapparatuur
Overige bouwinstallatie:	
4329 / 43290	Overige bouwinstallatie

Standaard Bedrijfsindeling 2008. Indeling naar subbranche door KBA Nijmegen.

Bijlage 2 – Indeling SBI-codes 432 en 4322 naar subbranche, in combinatie met beroepsindeling (ISCO-08)

Subbranche	SBI-code	SBI-omschrijving	Indien beroep (ISCO-08):
Elektrotechnische bouwinstallatie	432 / 43200	Bouwinstallatie	(1) Elektrotechnisch ingenieur (2) Software ontwikkelaar (3) Systeembeheerder (4) Netwerkspecialist (5) Elektrotechnicus (6) Technicus elektronica (7) Gebruikersondersteuner ICT (8) Automonteur (9) Monteur industriële en landbouwmachines (10) Electricien gebouwaansluitingen (11) Elektromonteur voertuigen, machines, motoren (12) Elektronicamonteur (13) Monteur ICT en telecommunicatie (14) Meteropnemer of geldophaler verkoopautomaten
	4322 / 43220	Loodgieters- en fitterswerk; installatie van sanitair en van verwarmings- en luchtbehandelingsapparatuur	(1) Elektricien gebouwaansluitingen (2) Elektromonteur voertuigen, machines, motoren
Loodgieters- en fitters- werk; installatie van sanitair:	432 / 43200	Bouwinstallatie	(1) Weg- en waterbouwkundige (2) Technicus weg- en waterbouw, bouwinspecteur of landmeter (3) Loodgieter of pijpfitter
	4322 / 43220	Loodgieters- en fitterswerk; installatie van sanitair en van verwarmings- en luchtbehandelingsapparatuur	(1) Loodgieter of pijpfitter
Installatie van verwarming en luchtbehandeling:	432 / 43200	Bouwinstallatie	(1) Werktuigbouwkundige (2) Technicus werktuigbouwkunde (3) Installateur luchtbehandeling en koeltechniek
	4322 / 43220	Loodgieters- en fitterswerk; installatie van sanitair en van verwarmings- en luchtbehandelingsapparatuur	(1) Werktuigbouwkundige
Overige bouwinstallatie:	432 / 43200	Bouwinstallatie	(1) Ambachtslieden z.n.d. (2) Bouwarbeider m.u.v. elektricien z.n.d. (3) Allround bouwvakker, kleine bouwaannemer (4) Timmerlieden (5) Steigerbouwer, bouwarbeider ruwbouw n.e.g (6) Lasser of snijder (7) Kraandrijver of bediener mobiele kranen (8) Hulparbeider weg- en waterbouw
	4322 / 43220	Loodgieters- en fitterswerk; installatie van sanitair en van verwarmings- en luchtbehandelingsapparatuur	(1) Kraandrijver of bediener mobiele kranen

Standaard Bedrijfsindeling 2008. Indeling naar subbranche door KBA Nijmegen.

samen werken aan jouw ontwikkeling

